

групою осіб з метою збуту; 4) якщо предметом таких дій був снотворний мак у кількості 500 і більше рослин чи коноплі у кількості 50 і більше рослин.

У разі повторного вчинення дій, передбачених ч. 1 ст. 310 КК (тобто якщо особа не була засуджена за цей злочин), вона не може нести відповідальності за ч. 2 ст. 310 КК. За відсутності судимості такі повторні дії містять ознаки злочину, передбаченого ч. 1 ст. 310 КК.

При підрахунку кількості рослин потрібно брати лише ті, які мають самот. корінь. Кількість стебел рослини в розрахунок не береться. Враховуючи те, що зак-вець диференційовано визначив (в обох частинах ст. 310 КК) нижні межі кількості рослин, що культивуються, при підрахунку кількості рослин різних видів – маку снотворного і конопель – не допускається їх складання.

Див. також *Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів*.

Лит.: Музика А. А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів. К., 1998; Женунтій В. І., Бабенко А. М. Незаконне культивування наркотиковмісних рослин: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти запобігання. Д., 2009; Музика А. А., Горох О. П. Покарання та його застосування за злочини проти здоров'я населення. К., 2012.

А. А. Музика.

ПОСОБНИК У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ – особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину ін. співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла перехо-

вати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочин. шляхом, придбати чи збути такі предмети або ін. чином сприяти приховуванню злочину (ч. 5 ст. 27 КК). Пособник – це один із видів суб'єктів, що здійснюють спільну злочин. діяльність (ч. 1 ст. 27 КК). Тому йому властиві, передусім, заг. ознаки суб'єкта злочину – фіз., осудна особа, що досягла віку, з якого може наставати крим. відповідальність (ч. 1 ст. 18 КК). Однак йому властиві й спец. ознаки, які визначаються тією роллю, яку виконує пособник у спільному вчиненні злочину. У науці крим. права пособництвом визнається суспільно небезпеч. діяння пособника, яке розкриває специфіку його ролі в спільному вчиненні злочину, відображає зміст його функцій. Суть ролі П. у в. з. з об'єктивної сторони полягає у сприянні вчиненню злочину способами, вказаними в крим. законі, тобто це специф. вид спільної злочин. діяльності.

Діяння П. у в. з. є проявом його свідомості і волі, характеризується цілеспрямованістю і певною мотивацією. Це вольовий акт, спрямований на сприяння вчиненню конкр. злочину. Діяння, спрямоване на сприяння у вчиненні злочину, зміцнює рішучість виконавця чи ін. співучасника вчинити злочин або сприяє цьому і таким чином полегшує здійснення злочин. намірів і настання суспільно небезпеч. наслідків. Під безпосереднім впливом пособника, за активної участі його волі, зміцнюється і сам мотив, що став стимулом вольового процесу у виконавця чи ін. співучасника. Вплив П. у в. з. повинен виражатися у певних діяннях, спрямованих на надання сприяння у вчиненні злочину.

Сусп. небезпечність діяння пособника полягає у здатності діяння заподіяти або створити реальну загрозу спричинення шкоди сусп. відносинам, що охороняються крим. законом.

Діяння пособника може не містити в собі складу ін. злочину і бути саме по собі, у відриві від діяння виконавця злочину, таким, що не становить сусп. небезпеки. Таке діяння пособника, взяте окремо від діяння виконавця або ін. співучасників, може і не мати негативного впливу на процеси і явища, що мають сусп. інтерес і охороняються крим. законом. Тому це діяння пособника само по собі, у відриві від діяння виконавця, є соціально нікчемним. Діяння людини, на перший погляд вельми нешкідливе, стає, однак, злочин. і набуває крим.-прав. значення в тому випадку, коли воно свідомо спрямоване на полегшення, сприяння вчиненню злочину ін. співучасниками.

У кожному конкр. випадку характер і ступінь сусп. небезпеки діяння пособника залежить: по-перше, від важливості сусп. відносин, що зазнали посягання з боку виконавця, і, по-друге, від значущості наданого сприяння для досягнення злочин. результату.

Об'єктивні ознаки вчиненого пособником діяння полягають у: 1) сприянні вчиненню злочину порадами, вказівками; 2) наданні засобів, знарядь злочину; 3) усуненні перешкод; 4) заздалегідь наданій обіцянці переховати злочинця, знаряддя, засоби, сліди учинення злочину чи предмети, здобуті злочин. шляхом, а також придбати чи збути такі предмети; 5) заздалегідь наданій обіцянці приховати злочин ін. чином.

У переважній більшості випадків пособництво виражається у формі актив-

ної поведінки. Специфіка пособництва злочину шляхом бездіяльності полягає в тому, що воно можливе тільки до моменту закінчення злочину, який вчинюється виконавцем, і тільки в тому випадку, коли: 1) об'єктивна сторона такого злочину полягає в дії і 2) на особу, яка сприяла вчиненню злочину, був покладений прав. обов'язок активної поведінки для недопущення суспільно небезпеч. наслідків.

Сприяння вчиненню злочину порадами, вказівками полягає в наданні ін. особі тієї чи ін. інформації щодо найбільш прийнятних способів, прийомів і засобів учинення злочину, а також місця, часу, обставин та об'єктивної обстановки його вчинення. Такі поради і вказівки надаються особі, яка вже має намір вчинити злочин.

Надання засобів, знарядь злочину полягає у передаванні ін. співучасникам засобів, знарядь вчинення злочину (зброї, ін. предметів матеріального характеру). Поняттям «засоби, знаряддя злочину» охоплюються також носії комп'ютерної інформації.

Усунення перешкод полягає в ліквідації перешкод, що заважають реалізації злочин. наміру співучасників. Воно може бути виражене як в активних діях, так і в бездіяльності (невиконанні особою покладених на неї обов'язків).

Переховування злочинця має виявлятися у наданні йому помешкання, ін. притулку, підроблених док-тів, зміні зовн. вигляду тощо.

Переховування знарядь, засобів, слідів учинення злочину або предметів, здобутих злочин. шляхом, означає знищення зазначених предметів чи їх приховування, зберігання речей, майна, які

були предметом вчинення злочину, придбання або продаж майна, здобутого злочин. шляхом тощо. При цьому пособник, обіцяючи надати певну допомогу злочинцеві, ставить свої дії у причин. зв'язок зі злочином, який вчиняється виконавцем, що дає підставу визнати його співучасником злочину. Форма, в якій ін. співучасникові було обіцяно надати допомогу, може бути різною (усною чи письмовою, що не має значення для визначення пособництва). Якщо ці дії відбулися за відсутності обіцянки до початку злочину (чи на момент його вчинення), вони можуть розглядатися як пособництво (співучасть у злочині) лише у випадках, коли ці дії вчиняються систематично. У таких випадках унаслідок системат. вчинення перелічених дій виконавець має підстави розраховувати на подібне сприяння з боку пособника й у майбутньому, і тому між діями ост. і виконавця злочину є як обумовлюючий об'єктивний зв'язок, так і єдність умислу на спільне вчинення злочину.

Заздалегідь надана обіцянка приховати злочин ін. чином – це обіцянка вчинити будь-які ін. дії, крім зазначених у ч. 5 ст. 27 КК. Суттєвою їх ознакою є те, що вони спрямовані на приховування злочину і були обіцяні заздалегідь до його вчинення (обіцянка не порушувати крим. провадження, знищення чи закриття крим. провадження, знищення чи фальсифікація доказів провадження тощо).

Залежно від характеру вчинюваних дій виділяють 2 види пособництва: інтелектуальне і фіз.

До інтелектуальних пособників належать особи, які сприяють вчиненню злочину порадами, вказівками, а також

заздалегідь наданою обіцянкою приховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочин. шляхом, придбати чи збути такі предмети або ін. чином сприяти приховуванню злочину.

До фіз. П. у в. з. відносять осіб, які сприяють вчиненню злочину наданням засобів чи знарядь вчинення злочину, усуненням перешкод.

Для оцінки характеру і ступеня сусп. небезпеки діяння пособника, види пособництва (інтелектуальне, фіз.), а також його конкр. форми значення не мають. Істотною обставиною, що впливає на сусп. небезпеку діяння пособника, є його характер, а також те значення, яке відіграє діяння для успішного вчинення злочину виконавцем.

Пособництво може межувати з діянням співвиконавця, яке полягає в наданні допомоги ін. виконавцю. Однак допомога співвиконавця полягає у виконанні діяння, що утворює об'єктивну сторону конкр. складу злочину, а допомога пособника завжди знаходиться за межами виконання такого діяння. Розмежовуючи виконавця (співвиконавця) та пособника, необхідно виходити із положень ч. 2 та 5 ст. 27 КК, а також законод. характеристики об'єктивної сторони конкр. складу злочину.

Із суб'єктивної сторони поведінка пособника характеризується умисною формою вини – він усвідомлює, що сприяє вчиненню злочину ін. співучаснику і бажає цього чи свідомо це допускає.

Лит.: Орловський Р. С. Пособник як вид співучасника в злочині // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція, 2014, № 10–1, т. 2.

Р. С. Орловський.